

Locuinta Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

e in

Strat'a tragatorului (L3-vésztoza), Nr. 5.

Scrisorile netrancate nu se voru primi decatu numai de la corespondintii regulari ai „Federatiunii.“
Articolii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esti Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 8 d. v. a
Pre sase lune . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . 13 „ „ „
Pentru Romanii a:
pre a. intregu 30 Fr. = 80 Lei u
„ 6 lune 16 „ = 16 „ „
„ 3 „ 8 „ = 8 „ „
Pentru insertiuni:
10 cr. de linia si 30 cr. fact'a timbrale pentru fiecare-onore publicatiune separata. In loculu deschisau 20 cr. de linia.
Unu exemplariu costa 10 cr.

Pest'a, 4/16. ian., 1872.

In camer'a Ungariei desbaterile a supr'a butului ministeriului de instructiune se apropia de schiatare, pote fi ca in siedinti'a de asta-di acestu agetu va fi in tote punctele salle votatu Libelitatei camerei a fostu si estu annu, facia de ministeriu, catu se pote de mare. Copilulu celu deserdatu allu mamei camere este inse ministeriulu instructiunii publice; — nu ministrulu insu-si, Pauler, ca-ci acestu-a in locu de colaci au capetu palmuiture, chiaru si de la credinciosii partei ministeriali, — neci instructiunea populare este totu, ca-ci aici ar trebui se fia considerati fiii cei vitregi ai mamei vitrege, d. e. romanii, slovaci si alti fiii adoptivi, cari de dragulu nocei (rectius Megerei) potu se mora de fome; — ci copillulu de predilectiune, carui-a, ca se nu cunosea fratii vitregi, i-s'a datu numele de scopuri de cultura generale“ si sub acestu nume speciosu, mam'a vitrege storse cu inlesnire diisorele pentru fiulu seu cellu risipitoriu, allu arui nume adevratu este: magiarismu. Sub acestu pretestu se votara sumulitie pana si pentru persone singuratece, proviedute de altmintrea cu lefore destulu de grasse. Lucru ne mai auditu are ca se se intemple, unu adevratu attentata in contr'a onorei camerei, daca majoritatea acestei-a impinge cinismulu pana la estremele margini ale nerusnarii, primindu necalificabile propunere si intentedia comisiunea financiaria, adeca nica mai pucinu decatu votarea unei sume de 500 fl. spre a se infintia unu casiu pentru studentii magiari de la universitatea pestana! Dieu, omu ajunge ca se se deo apanage la toti ciiorarii magiari, d'in bugetulu statului, adeca d'in bugetulu popularu — diarii — cu majoritate romana, pentru a caroru saracitii institute de cultura pescu banii. Asié comiss. financ. respinse petitiunea propului professarele d'in Beiusiu, carele ceruse unu ajutoriu nu mai mare decatu s'a votatu unei singure persone (lui Toldy) adeca 4000 fl. Pretesalu pentru care comiss. fin. opinedia respingerea te: ca gimnasiulu de Betusia este puru confesionalu si ca pre professori i numesce episcopulu. Asié este, ce dore inse pre magiari: este caracterulu nationalu allu acestui gimnasu, dar' adeca se lu perdia pentru farimatulele magiariloru mai bine voru rabda inca acei bravi apostoli ai gintiei si ai romanismului si voru lupta si mai parte cu neajunsele si lipsele vietii, pana candu proviedinti'a divina va ajota pre patronulu actualu allu acellui gimnasiu spre a si pote implini dorulu mamei salle! d'a-si vedé num. le inscrisu in cartea ea de auru a natiunii romane, alaturea cu bine inventatulu nume allu nemoritoriului Vulcanu!
— Va veni.

Este dorerosu candu esti nevoitu a cersa demosina inimicului, dar' este si mai dorerosu candu inimiculu secularu este epitropu preste avele talle, despune a supr'a sangelui teu, si candu perfidulu epitropu in locu ca se-ti intorca una partecica d'in averea ta spre conservarea trupului si recreatiunea spiritului teu, ellu te totu storce, storce, storce. Ore nu-i vine in minte cate ana-data ca i se pote urdi processulu cellu mare si i se voru cere capitalurile cu censulu censului? Se credemu in puterea civilisatoriu ului spiritulu allu simpului.

Desbaterile a supr'a adresei in camer'a deputatiloru senatului imp. de Vienn'a s'a inceputu. Centralistii sunt cam igrigiti d'in caus'a deputatiloru Galliciani cari amenintia a-si lua catrafusele de nu se voru plini pretensiunile cuprinse in resolutiunea galliciana. Cabinetulu auerspergianu anuncia, prin organele salle platite, ca Gallicianii au se fia multumiti, dar' mai antaiu d'insii se ajute a se vota legea de urgentia. Firesce, ca dupa acest'a ministeriulu pote lesne tramite a casa pre deputatii galliciani si apoi pote peteci (intregi) camer'a deputatiloru cu candidatii cadiuti la alegerile tr. cari dupa legea de urgentia se potu numi „candidatii de urgentia.“ Diuariele spoite cu ore-si care lastru de liberalismu n'ar' vre se se

aplice indata inca de acuma acestu expedientu ce involve implicitu amanarea reformeloru legii electorali (alegerile directe); era diuariele cari prasescu cu predilectiune paprica (ardeiulu) politica, dechiara in stilu fulminante, ca dinsele prognosti ca apropiarea catastrofei. Absolutismulu? Amu vedutu noi austriacii cate si mai cate catastrofe, cunoscemu si absolutismulu; inse ceea ce are se trece preste capulu Ostrunguriloru acest'a este inca necunoscutu, dar' o potemu prognostica si noi la rondulu nostru de se va urma si sustiené cu forti'a politic'a cea falsa dualistica.

Negotiatiunile cu Croatia au ajunsu in facta la rezultate positive de transactiune, acest'a se confirma prin actulu deschiderii camerei croatice. Se pare ca Lonyai s'a feritu de a redica la massima de statu egoistic'a si orb'a devina (biculu si ovesulu) a predecessorului seu, — ci a dovedutu intielleptiune politica intrandu pre callea reconciliatiuni. Nu potemu scl ce directiune va lua gestiunea in camer'a Croatiai, dar' precatu cunoscemu pretensiunile partitei nationale, dupa noi modeste si legitime, se pote accepta cu securitate complanarea onorifica pentru ambe partile. Succedendu aici transactiunea amicabile, atunci se speramu, ca va succede si aiurea. Fia ca drumulu impacatiunii se duca de a dreptulu in Transilvania de una parte a riului Lait'a, era de cea parte la — Prag'a, in Boemia, Firesce, callea federalistica e lunga, pote si grea, dar' e sigura.

In Camer'a francesa se urmedia desbaterile a supr'a dariloru. — Diuariele belgice scriu ca Thiers starnesce a mediulu amanarea terminiloru de platire a celloru trei miliarde, cu cari Francia este inca detoria Prusiei. Bismarcu sta pre pupatu, temendu se ca nu cum va francesii se i pune de a se desparta de Prusia, in urma se refuse platirea, si se apuce armele. — Acestea voru fi inse numai preteste, cu cari Bismarcu vre se motivedie respingerea amariii terminiloru de platire, — adeca dsa acie apatiul valorea proverbului rom. „ce e a mana nu e minciuna.“

In Madridu se ieau precautiuni in contra unui complotu (conjuratiuni), ce s'ar' fi urditu in contra regelui. Situatiunea politica in Spania este forte labila si nesigura. Judecat'a opiniunii publice despre acesta tierra frumosa dar' nefelicitata este, ca masele poporatiunii ar' fi mai corupte decatu ca se pota gusta una politica de stabilitate. Mai este unu statulu despre care se vorbece astfel, dar' acestu-a va scif da de minciuna pre profetii cei mincinosi si pre voitorii de reu.

Camer'a reprezentantiloru Ungariei.

Siedinti'a de la 12. ian., 1872.

Presiedintele Somssich deschide siedinti'a la 10. ora a. m. D'intre ministri sunt de facia: Kerkapoly, Pauler, Szlavy si Lonyay.

Dupa verificarea processului verbalu d'in siedinti'a precedente, presiedintele presinta una petitiune a mai multoru possessori de mori, d'in Vascutu, prin care acesti-a se roga, ca camer'a se mediulocesca, a nu se mai cere arenda de la acele mori cari jacu pre bunurile intravillane ale proprietariloru. Se transmite la comisiunea petitiunaria.

Camer'a trece la ordinea zilei si mai inainte de tote alege unu membru in a cinei'a comisiune juridictionaria. Resultatulu alegerii se va publica in siedinti'u prossima.

Urmeza continuarea desbaterii speciale a supr'a bugetulu ministrului de cultu si instructiune publica. — Sub rubric'a „Recerintie pentru instructiunea populare“ sunt preliminari 703.012 fl.

Michailu Tancics doresce, ca sub acesta rubrica se se voteze inca 100.000 fl. — Iosifu Madarasz cere esecutarea stricta a legii pentru instructiunea populare, er obligatiunea, d'a stabili salariele invetiatoriloru poporali la una suma corespondietoria, se se estinda si a supr'a scoleloru confessionale. Oratorele presinta apoi unu proiectu de resolutiune, dupa care postulul despre recerintie instructiunii populare in viitoriu se nu se yai voteze asié in generalu, ci specialiatu si detaiatu.

Ministrulu Pauler tiene acestu proiectu de superfluu, inse cu tote acestea nu se opune, ci este gat'a a specialisa sum'a de sub acesta rubrica; un'a numai observa, ca si in acestu casu va trebui se-si pastreze un a rubrica pentru erogatiuni nepreviedute.

Ministrulu de finacie Kerkapoly inca este gat'a a accepta proiectulu de resolutiune alu lui Madarasz, inse cu adausulu, ca in unu annu se nu se voteze mai multe spesse pentru instructiunea populare, de cate se potu intr'adeveru intrebuintia cu folosu. Madarasz primesce acestu amendamentu.

Iuliu Schwarcz z vorbesce despre modulu, cum se compunu, se edau si vendu cartile pentru scolele de statu. Una comisiune a luat u mana acesta afacere si a monopolisatu-o. Intregu sistemulu cartiloru este o satira facia cu libertatea instructiunii. Oratorele cere revisiunea legii scolare d'in 1868.

Ministrulu Pauler dechiara, ca instalarea unei comisiuni pentru cartile scolastice este una dispusitiune a fericitului Eotvos. Dsa promite, ca in privint'a monopolisarii cartiloru scolastice va ordona totu, ce va fi in interesulu publiculu si alu acestei afaceri. Oratorele inca este pentru libertatea instructiunii, inse numai in institutele mai inalte. Incatu pentru revisiunea legii scolare d'in 1868, Dsa nu este de asta parere, de ora ce una asemenea lege are trebuintia de mai multi ani pana va petrunde in poporu si se va preface in sange si carne. Desele modificari aru fi deci numai spre stricatiune.

Dupa ce mai vorbescu in asta privint'a Csengery si Horn, si dupa ce se primesce cu unanimitate propunerea lui Madarasz, Iuliu Schwarcz presinta unu proiectu de resolutiune, dupa care camer'a se provoce pre ministrulu de cultu si instructiune, ca inca in decursulu acestei sesiuni se presinte unu proiectu de lege despre modificarea aceloru paragrafi ai legii scolare d'in 1868, cari nu se potu esecuta in practica. — Propunerea acest'a se respinge si se urmeza rubrica: 30.000 fl. pentru edarea unor tois

pentru invetiatorii poporali in cele siette limbe ale tieriei. — M. Tancics este nemultumitu cu acesta institutiune si cere, ca acesta foia se se deé numai in limb'a magiara, de o a-ce invetiatorii poporali sunt detori a scif unguresce.

Sigismundu Popu combate pre rabulistulu slovacu magiarisatu si autodidactu Tancicu*) carele pretinde ca toti locuitorii Ungariei se fia astrinsi a invetia numai magiaresce (ca-ci pana candu voru invetia in limb'a loro propria voru fi inimici natiunii magiare, voru nutri sentimente dusmanose si voru ave idei separatistice. Ipsissima vorba, cari inse reportorii diurnaleloru nu le-a relevatu, pentru ca est. mparisariele nebunatesce si antediluviane a le acestui omu au produsu unu efectu reu si, cu tote ca magiariloru placea, n'ar' fi vrutu ca se se pronuncie in camera) — obiectandu-i ca sciintiele si preste totu cultura numai prin organulu limbii nationali se potu stracorá in trupulu unei natiuni, si dupa ce octoazece unei limbe universali, ceea ce se pare a pretinde D. Tancicu, este imposibile, multiamesca-se magiarii a-si vedé limb'a loro ca diplomatica in tierra, adeca in camera, la dicasterie, etc. va se dica, de susu in diosu, dar' se nu o fortiedie si de diosu in susu, ca-ci acest'a au produsu si produce pururea namultumire. — Cu pentru „Foi'a Invetiatoriloru“ trebuie se observe, ca testulu romanescu se redactedia intr'o limba aproape neintiellesa, pentru ca este una traductiune puru literale dupa testulu magiaru, prin urmare nu pote se fia de folosu invetiatoriloru rom., si a fara de acestu inconvenientu foi'a mai are si altulu: ca in loculu d'a se publica intr'ins'a miscaminte d'in vietia scoleloru romane, se imple cu traductiuni de corespondentie magiare d'in Kecskemet, etc., cari tote nu interessedia de felu pre invetiatorii romani, caroru-a acelle amenunte, cu totulu straine, nu li-an neci d'unu folosu. Este pentru votarea sumei, dar' cere ca testulu rom. se fia redactatu intr'o limba correcta, intiellesa si redactorulu ei romanu se i-se deé latitudinea d'a imparatesi date d'in sfera romanesc'a a invetiamentului.

Ministrulu Pauler observa, ca se va ingrigi ca foi'a pedagogica se se scria in una limba, carea se o pota intielege majoritatea cetitoriloru.

*) Tancicu, rectius Stancica este slovacu de confess. augustana (luteranu) d'in Békés, au fostu simbrariu si pana la allu 23 annu allu vietiei salle n'a sciutu ceti neci scrie, si ceea ce scie asta-di este meritulu osteneleloru salle, peccatu numai, ca este cellu mai intolerante ultristu magiaru in tota camer'a.

Red.

Georgiu Ioannovicu reflecteaza la unele observatiuni ale lui Sigismundu Popu si apoi se incerca a documenta, ca foi'a se redacteaza in una limba, pre carea o intielegu toti invetiatorii si barbati de specialitate.

Alessandru Romanu: Findu ca se facura nesce observari a supra „Foi'e invetiatoriloru” me sentiu indevoratu a face cate-va reflexiuni la celle ce disse mai alessu onorab. antevorbitoriu D. secret. de statu Ioannovicu. Daca s'a d'issu ca testulu romanescu allu foi'e se scrie intr'o limba romanescă necorecta, neintiellesa, se nu se supere D. antevorbitoriu, ca-ci este adevratu si credu ca si eu am dreptulu d'a me considerá competente in asta privintia; eu inca affirmu, ca traductiunea romanescă este necorecta, neintiellesa, acest'a inse nu va se dica cumcã cuvintele n'ar' fi romanesci, sunt tote, dar' terminii de sciintia (technici) sunt reu tradusi apoi sintascea, — lucrulu principale, — nu e de felu romanescă, pentru ca traductoriloru lipsece cunoscentia sciintifica a limbei romane, pote si a cellei magiare, dar' mai lipsece inca momentulu principale: cunoscentia pedagogica. Ecce onorab. Camera, pentru ce este gresita, necorecta, neintiellesa „Foi'a invetiatoriloru” in traductiune romanescă! — Cu acest'a occasione mi-leai libertatea de a trage attentionea onorab. Camere si a supra cartiloru didactice menite pentru scolele populari; aceste inca sunt catu se pote de defectuose, totu d'in causele indegetate prin mine; era reulu jace in procederea ministeriului instructiunii publice, care traducerea si resp. compilarea acelloru carti au lassatu si lassu a se face prin nesce studenti, cari n'au scaturatu inca pulberea scolastica de pre calciamintele loru, precandu ministeriulu ar trebui se se adressedie cãtra corporile professorali alle celoru patru gimnasie romanesci, seu cãtra directorii acelloru-ra, incredintandu assemene lucrari unoru barbati de specialitate seu cerundu cellu pucinu opniunea loru a supra cartiloru didactice, ca-ci altmintrea neci aceste, neci „foi'a inv.” nu sunt de folosu, era bani votati de camera pentru tiparirea de carti defectuose, atãtu in privintia limbistica, catu si pedagogica, sunt bani dilapidati!

Cu tote aceste inse camera voteza cele 30.000 fl. pentru foi'a pedagogica a invetiat riloru populari, precum si alte 70.000 fl. pentru instructiunea adultiloru. Mai departe se voteza: 10.000 pentru cultivarea candidatiloru de professura si a invetiatoriloru populari si 29.671 pentru institutul d'in Vatiu alu surdo-mutiloru.

Sub titulu 43 sunt preliminati 100.000 fl. pentru infiintarea de scole agronomice si industriale la scolele populare superioare. Comisiunea financiaria propune a se vota numai 35.000 fl., er' votulu separatu cere, ca acest'a suma se se sterga cu totulu.

Ministru de cultura y. propune, ca acest'a suta de mil se se adauga la cele 100.322 fl. cari s'au votatu uggia pentru educatiunea populara, er' ministru de instructiune se se invite, ca d'in acest'a suma se spriginosca pre acele comunitati, cari dorescu a-si provede scolele loru populare superioare si cu cursuri agronomice. — Propunerea acest'a se primesce.

Ministru-presedinte Lónyay presinta mai multe proiecte de legi si cere, ca sectiunile se le desbata dominica la 10 ore a. m. — Camera le transmite sectiuniloru si cu acest'a,

Siedintia se redica la 3 ore d. m.

Siedintia de la 13. ian., 1872

Presedintele Paulu Somsich deschide siedintia la 10 ore a. m. D'entre ministri sunt de facia: Pauler, Szlavy si Tisza.

Processulu verbalu d'in siedintia trecuta se virifica.

Stefanu Majoros vrè se presinte unu proiecte de lege, relativu la egal'a indreptãtre a femseloru. (Illaritate.) Oratorele si-motiveza proiectulu prin una cuventare lunga. Elu incepe cu Ev'a, care in paradisu ar' fi fostu egalu indreptãtta cu sociulu seu Adamu, atãtu in drepturi catu si in detorintie, si numai dupa ce au comissu pecatulu s'au desvoltatu altmintrelea re ferintiele naturale, inse civilizatiunea moderna e chiamata a reparã de nou ceea se s'a stricatu. Dreptu aceea presinta urmatoriuulu proiectu de lege:

Despre egal'a indreptãtre a barbatoru si femseloru.

§. 1. Personele de sessulu femininu, cari se tienu seu s'au naturalisatu in acest'a tiera, se potu asemenea barbatoru bucurã de tote drepturile politice.

§. 2. Tote acele legi de pana acum, cari eschidu pre femei de la exercitarea drepturilor civile si politice, prin acest'a se scotu d'in valora!

§. 3. Cu executarea acestei legi se insarcineza ministru de justitia (Illaritate mare.) — Projectulu se va tipari si distribui.

Raportorulu comisiunii verificatorie annuncia, ca mandatele a cinci deputati nu se potu verificã, de ora-ce lipsece patru membri. Camera decide a alege in siedintia de luni alti membri noi, daca cei absentii nu voru sosi pana atunci.

Camera trece la ordinea dilei si delibera mai antãtu raportulu comisiunii insarinate cu examinarea socoteleloru camerei de 1 ian. pana in 14 iunie 1871.

Urmeza continuarea debaterii speciale a supra bugetulu ministru de cultu si instructiune. — Sub titulu III. sunt preliminati ca acoperire: 142.641 fl. perceptiuni d'in fondulu universitatii, 500 fl. tace pentru essamenele professorali, 10.900 fl. bani de didactru, scursulu de la singuraticele institute invtiamentu 27.724 fl., productulu d'in fondulu institutulu d'in Vatiu alu surdo-mutiloru 20.696 fl. — La propunerea comisiunii financiare camera id actu despre acest'a titlu.

Sub titulu IV. se voteza 20.000 fl. „stipendie pentru professorii de la scolele superioare si mediocre, 2635 fl. pentru siepte elevi (doue locuri vacante) in Teresianulu d'in Vien'a si 20.000 pentru institutul orfanalu teresianu d'in Sabiu.

Adamu Lazaru propune, ca la acestu titlu se se adanga unu postu nou, adeca se se sistemiseze 25 de stipendie de cate 200 fl. pentru tineri de ciangã, cari studiãza in Ungaria. Propunerea se transmite comisiunii financiare.

Urmeza titulu V. „Scopuri de cultura.” Sub rubric'a 1: Museulu nationalu sunt preliminati 81.448 fl. Comisiunea financiaria propune a se sterge 2000 fl. — La acestu objectu vorbescu mai muli oratori, inse remane a se vota in siedintia proxima.

Siedintia se redica la 2¼ ore d. m.

Buteni, (Comit. Aradu), 9. ian. 1872.

Conformu avisulu publicatu in „Fed.” D. Demetriu Bonciu, candidatulu de deputatu allu cerculu electo-

rale de Buteni s'a prezentatu eri inaintea alegatoriloru spr a li declarã programulu seu politicu.

Programmulu inspiratu de cellu mai puru sentiu nationalu fu primitu cu cea mai viua insufletire d'in partea alegatoriloru presenti, adunati intr'unu numeru forte mare.

Credemu ca facemu servitiu causei nostre dandu publicitati programulu candidatulu nostru, care professedia astfelu de principie romanesci.

Unulu d'entre alegatorii presenti.

Onorati alegatori!

Reuniunea nostra politico-nationale, in cointelegere cu barbati de incredere ai cerculu alegatoriu de Buteni, au binevoitu, in siedintia comitetulu seu centrale, tienuta in 27 decembre, ame recomandã pre mine de candidatulu pentru ablegatura cerculu. Nu me indoiescu, cum-cã actulu acestu-a a Reuniunei nostre este efuintia vointiei Dloru vostre, si in convictiunea acest'a am grabitu a me presentã inaintea Dloru vostre, ca se-mi declaru credeulu meu politicu si se-mi desfasuru programulu. Inainte de tote permiteti-mi Dloru a-mi esprime multiamirea pentru increderea ce mi-ati aretatu si pentru distinctiunea persoanei mele, cu care sum onoratu d'in partea Dloru vostre si a Reuniunei nostre.

Pana acum am concluratu si m'am luptatu pentru drepturile si interesele nostre nationale locale, adeca pentru drepturile si interesele nationale ale poporulu romanu d'in comitatulu acestu-a, m'am luptatu si me voiu luptã totu-de-un'a d'in intern'a convictiune, cum-cã nu pote fi iertatu, ca poporatiunea romana d'in care stã acestu comitatu si d'in a carei-a midiloce si contribuiuri se sustiene administratiunea comitatulu — se fia apesata si se nu foloscesca atãtea drepturi si folose, cate folosesece poporatiunea romanã, fatia de noi atãtu de mica, — si pentru ca este nu numai nedreptu, ci si nenaturalu, ca una parte mica se dominedie terenulu spre folosulu propriu cu ignorarea si negarea dorintieloru si intereseloru maioritatii atãtu de insemnate. Acum inse d'in increderea Dvostre sum chiamatu a conclurã si a me luptã pentru drepturile si interesele nostre nationale in genere, adeca privitorie la dreptulu si interesulu natiunei romane d'in tiera, catu si pentru buna-starea si prosperarea patriei nostre comune.

Acesta missiune este forte onorifica, inse totu-odata ea este si o sarcina mare si grea, la care a corespunde predeplinu poteriile mele spirituale si materiale sunt neajunse, inse mi-voiu sentã poteriile mele intarite prin sucursulu si spriginulu Dvostre, care mi va dá resolutiunea convenita si mangaiatoria pentru a potã corespunde asteptariloru Dvostre, ca se potu fi si demnu urmatoriu fostulu ablegatu, si barbatulu zelosu nationalu, care s'a bucuratu de increderea alegatoriloru d'in acestu cercu atãtu de indelungatu tempu.

La viciu publicu et constitutiunele este regula, ca candidatulu de ablegatu dietalu trebuie se-si declare credeulu seu politicu, si principiele sale, cari le tiene de directiva sa. — Asta regula este forte naturale, ca-ci reprezentantulu nu este iertatu in missiunea sa a urmari alte principie politice, decãtu acelea, cari sunt si ale reprezentatoru; adeca ale alegatoriloru sei. Si tocmai d'in acestu punctu de vedere nu atribuescu increderea atãtu de onorifica, aretata cãtra mine, persoanei seu meriteloru mele, ci numai acelei impregiurãri, ca fatidui si me tienu de acele principie politice, de acea partida, de care ve tienetu si Dvostre.

Cã se-mi fia inse credeulu si programulu politicu a-

FOISIORA

Datine si moravuri nationale.

DIEI LOCALI, GENII, SIERPII DE CASA.

„Si la nunte, la ingropãri si la alte intemplari, sciute de d'insii, cinstescu prin versuri si cantãri nesce dumnediei necunoscutu si duhuitoare a idoli daci.”

„Centemiru in Descriptio Moldaviae” cap. I. part. ecl. si lit. p. 286.

III.

(Urmãre)

Familia romana, a carei organizatiune, dupa stramosiescile familie romane, a garantatu conservarea nationalitatii nostre pana azi, este unica, care ni-a transmisu inaltrabile credintie, datinele si traditiunile vechie.

Daca visitãmu azi acele umile casutie invelite cu paie seu trestia ale sateniloru Romani, si daca intrebãmu despre Sierpii de casa, primulu respunsu ce dobandimu este, ca „fia-care casa si-are sierpele seu” precum anticii si-diceau: „Genium esse uniuscuiusque loci.”

Ce este acestu Sierpe de casa?

Nimicu altu de catu Geniulu loculu alu strabuniloru, si probele sunt destulu de numeroase si valide, ca se intãresca opiniunea ori-cui si ca se-lu faca a vedã ca acest'a e unu adeveru.

*) Vedi Nrii 130, 131, 132 si 1 ai „Federat.”

Servius¹⁾ ni spune, in modulu celu mai claru posibilu, ca: „Nullus locus sine Genio est, qui per anguem plerumque ostenditur.” — „Nu e nici unu locu fara de geniu, care in cele mai multe casuri se areta sub forma de sierpe.”

Er' Propertiu ca: „Vechiulu Lanuviu se afla sub tutela Draconelãi incolacitoriu.”²⁾

Isidoru nu mai lasa nici umbra de indoieala despre identitatea Geniiloru cu a Sierpiloru de casa la noi, candu dice: „Angues autem apud veteres pro Geniis locorum erant habiti semper.”³⁾

Er' Sierpii la cei anticii adesea erau luatã dreptu Genii locurilor.

Virgiliu, in nemuritoria-i „Eneida”, vorbindu despre plecarea lui Enea d'in Cartaginea, despre intorcerea-i in Sicilia, la aceste si despre sacrificiele funebre, facute umbreloru lui Anchise, ni spune ca abid pronuncia cuvintele prin care salutã cenusa si umbrele parintesci, si de una-data — unu sierpe lunecosu, de la bas'a sanctuarulu, se svercolf de siepte ori in siepte mari incolaciture, incovaindu incetu momentulu. . . Enea remase imarmuritu la vederea lui. . . obstupuit visu Aeneas! Sierpele inse, cu multe incolaciture, alunecã printre vase si printre pahare, gustã d'in bucate si apoi, fara se face vre-unu reu, disparã pre la bas'a momentulu. Acest'a cu atãtu mai multu i facã se conserve nesce onori ne mai pomenite, uesciindu de trebuie se creda

1) Aeneid. V. Servii.

2) „Lanuvium annosi vetus est tutela Draconi” Propertii lib. IV. Elog. VIII.

3) Isidori orig. lib. XII. cap. IV.

ca este Geniulu loculu, servitorulu parintelui seu Anchise.⁴⁾

Èta probatu dar', ca Genii la anticii erau reprezentati sub form'a de Sierpe, ca Sierpii, ca diei locali, eran priviti si adorati ca servitori ai dieiloru, ca, fia-care locu avendu si-Geniulu seu, acestu Geniu se areta sub soldii celui mai inteligente d'entre tereitorie: Sierpele.

Si erã si naturale, ca Genii loculu se aiba form'a Sierpelui, ca-ci cultulu acestui animalu, candu sub nume de Dracone, candu sub genericulu nume de sierpe, este d'in cele mai vechi.

Fiindu consacratu Minervei, Sierpele simbolisã la cei anticii intieleptiunea, er' ca constelatiune pre ceriu reprezentã timpulu, prin incovoiaturele sale.

Cine a cititu scrierile clasiciloru si mitologiã anticiloru si-duce aminte cum colu, in Cholchid'a, Draconele paziã lan'a de auru, d'incolo merele de auru d'in gradinã Esperideloru, mai d'incolo fontan'a Castaliei.

Draconele si Sierpele au unu cultu d'in cele mai intinse in oriinte, si insu-si crestinismulu nu l'a potutu inlaturã.

Legendele crestiniloru si in specie basmele Romaniloru d'in Dacia i atribuiã unu rolu d'in cele mai insemnate, fia ca smeu, fia ca sierpe cu aripe, fia ca sierpe de casa.

Evulu mediu lu adorã in fierele sale, cavaleria facuse d'in elu emblem'a fapteloru stralucoite si lu sculptau pre armele lor.

Acesta vietuitoria singulara fu amestecata in tote si pretotindeni, si totu-de-un'a fu emblem'a sub care se as-

*) Virgiliu Aeneida, lib. V. vers. 84—96.

priatu cunoscutu vi declaru serbatoresce, cum-că me tienu de partid'a opoziționala și liberală d'in diet'a țierei, și totu-de-odată în cestiunea naționalităților fatidic și me tienu de principiele staverite și adoptate prin partid'a noastră națională; prin urmare voi conlucra în conțelegere cu clubulu deputaților romani naționali d'in Pest'a. Permiteți-mi Dniloru, că să-mi desfășur și motivele convicțiunei mele, cari me conduc a me țiené de partid'a opozițională: Starea și pusețiunea noastră a romanilor d'in această patriă, după impregiurările de astă-di, ne șileșce și ne demanda, că trebuie să ni staverim o politică națională, pre basea carei-ă avem a ne luptă pentru castigarea drepturilor noastre naționali; partid'a guvernamentale actuale, nefind aplecată a recunoșce drepturile noastre, și fiindu la putere, nu ni permite folosulu acelor-ă, romanii, în detrimentulu drepturilor și foloselor lor, de felu nu pot sprigini: stu-feliu de partide și după natur'a lucrului nu e permisu romanilor cu sentiu naționalu a se înștră în taber'a acelor-ă, cari, fiindu la putere, deșăga recunoșcerea și folosirea drepturilor naționale; în urmare, trebuie să ne țienem totu și în solidaritate de acea partidă, care este în contr'a partidei de putere actuale, și d'in acestu punctu de vedere și partea ace'a a dreptului publicu alu țierei, adică articolulu 12. d'in anul 1867, pentru a carui-ă transformare se luptă partid'a opozițională, fiindu și spre nefavore și stricarea cauzei noastre naționale, trebuie să ne luptăm și noi pentru stramutarea și îmbunătățirea acestei pusețiuni stricative. D'in acestu punctu de vedere ni potu d'in parte-mi aprobă politic'a romanilor acelor-ă, cari sunt înștrăți în partid'a guvernului, pentru că prin această puterea noastră, sfășiindu-se în partide diferite, potea solidară, care unic'a ne pot conduce la scopulu doritu, ni lipseșce, și în astu-feliu de giurătări neci nu potem prin activitatea noastră națională a produce acelu efect, carele s'ar pot produce prin o țiență solidară a reprezentăților poporului romanu d'in patriă. Aceste motive me tienu și me voru țiené de membru alu partidei opoziționale, și repetiescu, cum-că până candu deplin'a egală-indreptățire a naționalităților nu va fi prin lege recunoșcută și garantată: după convingerea mea romanulu cu sentiu curatu naționalu nu pôte fi de partid'a guvernamentale. Cu aceste, Dniloru, mi-am declarat țiență mea politică, facia cu partidele d'in diet'a țierei, și sentiementulu meu romanu naționalu; acum permiteți-mi a trece la întrebările speciale și a-mi pronunță cu câte-va cuvinte programulu și principiele mele politice, cari mi voru dá directiva în conlucrarea mea.

D'între întrebările speciale în loculu primu trebuie să-mi declaru convicțiunea în privință cestiunei de naționalitate. Patri'a noastră numai atunci va fi fericită și statu tare, candu poporele și națiunile conlocuitorie voru fi multumite, înșicirea și idestulirea poporelor înse depinde totu-de-un'a de la impregiurarea, că naționalitățile între sine să nu fie împedecate și oprite a poté usă de drepturile lor naționale, adică, dacă între poporele și națiunile conlocuitorie egală indreptățire existe și se exercitează. În această cestiune de naționalitate s'a și adusu o lege în anul 1868, înse nu spre idestulirea națiunilor; în urmare cestiunea de naționalitate nu a încetatu și neci nu poté încetă, până candu legea ace'a nu se va transformă spre idestulirea și multumirea acelor-ă.

Că să nu fiu reu întielesu prin partidele contrarie, întielegu idestularea și multumirea naționalităților între

cundă unu faptu istoricu și adesea una prevestire, urs calamitate.

În parte Sierp le semnifică triumfulu binelui a sup'ră reului, alu dreptului a sup'ră nedreptului, alu luminii în contr'a întunericului: archangelulu Michael e reprezentatu că resturnandu Draconele infernale, înamiculu genului uman; Fecior'a, mam'a resumperatorulu lumii, sdrobesce cu piciorulu capulu Draconelui prin care reulu a venit în lume; martiri creștinismulu ucidu sierpele cu lancea, și la bas'a crucii pre care Christu este restignitu, Sierpele e reprezentatu că simbolu alu învingerii reului, ignoranței, servitudinei.

„Sierpele — d'ice Chateaubriand — se asociăza fireșce cu ideele morale și religioșe, că print' unu felu de influință ce are d'însula a sup'ră datinelor noastre: obiectu de onore și de adorațiune, omeni s'au că au pentru elu una ura neîmpacată, s'au că cadu înșinea genului seu. Minciun'alu chiama, prudint'alu reclama! invid'alu porta în anima și elocint'alu la caduceulu seu! În infernu formăza biciulu Furieloru, în ceru eternitatea face d'înt'însulu simbolulu seu! Privirile lui farmeca paserile în aeru și pre patele d'in esle oi'a i dă laptele seu.“

Eră dar' naturale că dieulu de casa s'au Geniulu domesticu să porte form'a unui Sierpe, numitu asemenea Sierpele locului, Sierpele domesticu, ori Sierpele de casa.

Și dacă ascultăm acele frumoșe anecdote și acele poetice basme și legende, pre cari imaginațiunea poporului le-a inventatu că prin ele să de la lumina, în modu reale s'au alegoricu, credințele, datinele, superstitioșele-i prejudeție și aspirațiunile sale; dacă asistemu câte-va ore la povestile ce se spunu în adunările bărenilor s'au bărenelor d'in cutare s'au cutare catunu romanu, la șiedieto-

marginile întregității patriei, carea, după convicțiunea mea, nu va să fie periclitată prin egală indreptățire a națiunilor d'in patriă, ci tocmai d'in contra prin o lege d'in care se resultă multumirea poporelor, patri'a și întregitatea ei este mai întarită și asigurată. Dorescu dăra, și d'in tôte puterile mele voi conlucra, că legea de naționalitate sustatoria, înse pentru naționalitățile patriei nemultumitoria, să se pună la reviziune și aceea să se transforme spre idestularea și multumirea totoruru națiunilor patriei.

Legile d'in 1848 sunt basate și inspirate de principiele democratice: voi conlucra și me voi luptă dar' pre bas'a legilor d'in 1848 în direcțiune democratică, că-ci și drepturile noastre naționale sunt basate pre democrația. Înse în legile d'in 1848 sunt și până acum încă multe scaderi, cari neci până acum nu s'au suplinitu prin legislațiune, și anume: remanentele d'in stările feudale și d'in privilegie aristocratice. Dorescu și voi conlucra pentru delaturarea acestor remanente și pentru încetarea privilegiilor. Dorescu libertatea religiunilor și me voi luptă totu-de-un'a pentru autnomia besericelor, privitoria atātu la trebele besericesci, câtu și la cele școlare.

În diferite ramuri ale administrațiunii țierei s'au făcutu și până acum reforme; dar' mai mare parte a reformelor correspunditorie spiritulu tempului, cari se pretindu după tempulu de acum'a, nu este încă superată și credu, să cu privire la acelu tempu scurtu, care lu mai poté întrebuintă diet'a actuale în sesiunea sa, mare parte a reformelor acelor-ă voru remană lucrări dietei următorie. D'in acestu motivu neci nu așu acuma de oportanu a me lasă în tôte întrebările speciale și a înștră tôte acele reforme, cari, după parerea mea, încă nu au a servi de obiectu de pertractare în dietă; — și me marginescu numai la acea declarare în genere, că: Dorescu simplificarea procedurii, până acum de totu scumpa, atātu în administrațiune, câtu și în justiția, prin ce ar' resultă și micșorarea sarcinelor și contribuțiilor publice; — dorescu deplin'a libertate a intrunirilor și asociilor, libertatea comerțului și a industriei; dorescu ajutorulu statulu pentru îmbunătățirea stărei materiale a școlilor, și pentru cultura poporelor facia cu tôte confesiunile și naționalitățile, și asie mai departe. Transformarea și precisarea legii electorale care e de mare interesu pentru tôte poporele d'in patriă are a se pertractă în sesiunea actuală; în această privință dorescu a statorî legea electorală pre bas'a democrației, că calificatiunea alegătorilor câtu mai putien să fie restrinsă și țiermuită. Mai una lipsă forte sentitoria trebuie să amintescu, adică lips'a unei codificățiuni a legilor private, atātu acelor civile, câtu și criminale. Într'unu statu, unde lipsescu aceste legi, dreptulu individualu nu este scutitu și ascuratu, și pentru ace'a sum de convicțiune că tôte ablegatii, fără diferență de partide, trebuie să nesuiesca și conlucra într'acolu, că aceste legi să se facă câtu de curundu.

Încātu cu credenlu și programulu meu politicu acum desfășuratu, onorații alegători ai cerculu acestui-a sunt satisfacuti și multumiti, și în urmare, me voru onoră cu increderea lor de a me alege de ablegatulu lor dietalu — sum paratu a servi patriei și cauzei noastre naționale, spre a caror-ă înflorire și prosperare Ddieu să ni ajute!

Se trăiescă alegătorii d'in cerculu Buteniloru!

Demetriu Bonciu.

rfie junilor și junelor, atunci îndată ne pomenim rapiti de naratiunea varia și feerică despre smei, ființe supraaturale, ce se apropia de feie, despre aparatiuni ale Sierpelui de casa, care la cutare s'a aretat că prevestire pentru unu reu, la cutare că muștrare pentru una nedreptate, la cutare că pedepsă pentru unu sacrilegiu.

Că și Genii la antici, astu-feliu și la noi Romanii astă-di este aceeași și în genere răspândită în poporu credință, că Sierpele de casa e unu mesageru alu vintiei divine.

Sierpele de casa care se areta rar, este de una frumusetă admirabilă — spunu satenii s'au satenele ce l'au veditu. De una coloră argintă închisă, cu soldii scilpitori, cu unu fioru care personifică puterea divinității, și înșocitu de acea influință asup'ră destinelor, despre care vorbesce Chateaubriand, Sierpele de casa la Romani n'are nici una deosebire de următorulu Geniu tutelaru, descriu cu atāt'a arte de Statii în Tebaida sa:

„Între acestea, că una sacra onore de campiele de pre langă padurea lui Acheu, se radica unu Sierpe de sub pământu, și stringundu-se, se terașce cu una lungime enormă, lasandu-se apoi pre spate. Lumin'a ochiloru i este lividă; verdea spuma a veninulu, de care este plinu, i se înșfă la gura; trei limbe i se batu; are trei șiruri de dinti, și una glorioșă creșta i misca pre aurit'a-i frunte. Agricultorii d'isera că este unu santu mesageru alu tonantelului Inachu, sub a carui-ă protecțiune se află acelu locu și care are înșemnat'a onore a altarelor silvestre.“

Poporulu nostru romanu crede că adu la noi și care casa și-are Sierpele seu sub a carui protecțiune este, pre-

*) Statii „Tebaida“ V.

Onorab. Domni membri romani d'in comitatulu comitatense alu Bihariei.

În șiedint'a comitatense, s'a țienutu la 28. decemvre 1871 s'a otaritu, că alegerea dirigătorilor de comitatulu să se întemple la 24. ianuaru 1872. stilulu nou.

Comitatulu centrale alu reuniunei romane în șiedint'a d'in 27 decemvre 1871. st. n., și-a înșarcinatu șiedint'alu, că să conchiame la o conferință pre tôte membrii romani ai comitatulu cottense și ai comitatulu naționalu centrale, cu doue d'ile mai înainte de diu'a șieștia pentru alegerea dirigătorilor, că să ne potem întielege de timpuriu în privință procedurii de observatu; — deci în virtutea acestei deciziuni a comitetulu naționalu, sunt invitati cu onore tôte d'd. membri romani ai comitatulu cottense și ai celui naționalu, că luni în 22. ianuaru 1872. la 4. ore după mediă-disă binevoiesca a șieștrun în locu înștră subșcrișului șiedint'e, ștrata episcopesca nr. 395.

Avem motive să credem, că șiedint'a comitatulu cottense pentru alegerea dirigătorilor, începundu-se în 24. ianuaru 1872. st. n., va țiené mai multe d'ile, deci e de doritu, că membrii romani să fie pregătiți a remană până în șferștu, într'u interesulu cauzei noastre naționale.

Oradea-Mare, 1 ianuaru 1872.

Comitatulu centrale alu reuniunei romanilor

Șiedint'e:

Vasiliu Nistoru, m. p.

Din comitatulu Clusiu, în 6. ian. 1872.

Onor. Redacțiune! Romanii d'in comitatulu Clusiu, fiindu înșgrigiti despre organizarea comitatulu, încă la începutulu lunii lui octomvre 1871 au constituitu unu comitetu centrale, care sub șiedint'alu pre onor. Dn' protopopa Gavrilă Popu să conlucra provisoriu alegerile pentru comitatulu comitatensu în comitatulu.

În d'ilele ultime ale lunii lui noemvre s'au început, și în 2. decem, 1871 s'au înșchiatu alegerile.

Cu ocaziunea șiegerilor multi, forte multi, preoti s'au portatu indiferenti, era una parte d'inșinii dându man'a cu contrarii națiunii noastre au lucratu în contr'a intențiunii și interesulu romanu, atātu în giurulu Teccei, câtu și în totu comitatulu.

Dar' pre langă tôte machinațiunile mai multor preoti și protopopi, și de și Romanii în cerculu alegătoriu alu Teccei facu numai a trei-a parte, partitulu naționalu romanu a înșinsu — și asie în șensulu unui pactu premerșu cu Șeșsonii s'au alesu 6. Romani demni; de asemenea și în cerculu Milasiulu-mare, pre langă tôte indiferenti'a protononului de acolo, fiindu Romanii în majoritate $\frac{1}{10}$, s'au alesu tôte Romani demni, — d'in contr'a înse în cerculu alegătoriu alu Ormenisulu, unde romanii sunt asiderea în majoritate, cam $\frac{1}{10}$ părți, s'au alesu 11 Unguri și 10 Romani, — și acesti-a nu cei propuși de partitulu naționalu, ci neșce lingăi că Angelu și comp., alesi d'in graț'ă ungurilor!

Este bine de notatu, că rafinătii de mongoli în totu loculu, și în specie facia cu alegerile membriloru pentru comitatulu comitatensu, s'au aretat ecuitabili, propanendu înși și a se alege Romani, înse de aceea despre a caror-ă șlabitiune și caracteru erau convinsi; d'in contr'a pre romanii cei rezoluti, cu

cum anticii Eleni și Romani credeau că și care locu și-are Geniulu seu, că și și care orasiu, precum creștinismulu admite, că și care omu și-are angerulu seu pazitoru.

Acestu Sierpe de casa locuiesce în grindele d'in care e construită cas'a și mai alesu sub ștrășina, comunulu adăpostu alu locușiloru umane.

Elu nu se vede de câtu în circumștăncie grave, atunci candu are să prevesteșca vre unu-a d'in membrii șieșiei vr'unu incidinte.

Aparatiunea lui este șubita, fără veste și și-o face șeu la pragulu usiei, șeu în patulu d'in casa, șeu mai cu șema pre v'etr'ă foculu, pusa la cei vechi sub protecțiunea șieșiei și personificandu puritate.

Acelu-a care lu vede va fi inevitabile isbitu de una calamitate, și fric'ă ce lu ștapanesce, prin credință cătră Genii, lu imple de fioru.

Șta aci admirabilu conservata menirea Geniulu domesticu: la anticii Geniulu eră unu oraculu, și la noi adu asemenea aparitiunea lui este una prevestire.

Dacă înse imprudinte care lu va întimpină cutăza a ucidu Sierpele de casa, apoi poporulu incredințiu că nu prește multa trecere de timpu una atroce pedepsă lu va isbi: șeu că inebunesce, șeu că se șalisăza, șeu că móre!

Șta aci teribil'a șanctiune a credinței în Genii, șta aci conservate — intacte și cu acelu-a și profumu dulce alu clășicității — asprele punitiuni ce șuferiau în anticitate cei ce cutezau a atentă la demnitatea divinității tutelare a caminulu!

G. Dem. Teodorescu.

(Finea va urmă.)

sciințe, virtute și promptitudine, și dădeau tota străduința ei să-i sterge, și a-i înlocui cu alții de ai lor.

Astu-feliu în cercul Ormenișului, ungerii au pretinsu de la un conducătoriu alu partitului nationalu să sterga pre Iosifu Popu, Vitezu, Petreanu, Nemesiu, A. Popu, și dînsii se invoiescu a-i înlocui cu alții d'in cercu, chiar și in numeru mai mare. — Dar' firesce neinvindu-se la acést'a capulu partitului nationalu, propusii acestui partitu au cadutu și s'au alesu cei 10 favoriti ai ungerilor, adeca protop. Angelu și consotii.

Cu dorere am debutu să esperiediu, că unii d'intre romani au midilocitu a se alege numai d'in caus'a că se-sj satisfaca ambitiunii, nu inse cu scopu de a satisfaca și pretensiunilor partitului nationalu. — Astu-feliu s'au alesu protopopii G. Chetianu, Danilu Angelu, Ionu Marosiu d'in Chiciudu și alții, — da s'au alesu, inse nu au aflatu de lipsa a mai merge pre la Clusiu. — De asemenea nu s'au dusu la Clusiu la adunarea comitetului comitatensu neci virilii Ales. Mera d'in Ereseu, Ales. Grauer d'in Cozma, Danile Hersia, preotu in Milesielu, Teodoru Popu, preotu și notariu in tractulu Faragău.

Subscribulu inse prin raportulu seu de dttu 15/12 1871 a relatiunatu onor. comitetu centralu alu partitului nationalu in detaliu despre activitatea defasurata in cerculu de alegere alu Tăcei, despre rezultatulu ei, și despre intemplat'a vatemare nationale prin unu conte doctor juris (despre acést'a d'in urma voui relata cătu mai curundu), cu care ocașiune s'au asternutu urmatori'a p r o p u n e r e :

1) Comitetulu centralu se-si ițe ostel'ea, că, și pãna la adunarea municipale, se studiedie caracterulu membriloru romani alesi, pre cari impreuna cu virilii romani se-i tiparesca pre o s'iedula in vre-o 200 esemplare, descriendu numele, caracterulu locuint'a și numizca cercului unde sunt alesi.

Astu-feliu de tipariture se-se imparta membriloru alesi prin presiedintii sub-comiteteloru, se se conșiana o nota de cuprinsulu, că toti membrii alesi precum și virilii se-sj ițe deslucirile necesare de la presiedintii sub-comiteteloru, cu cari voru avé a se presentá spre consultare cu una d'f inainte de adunarea municipale in locuint'a Dluu protopopu Gavrilu Popu, in Clusiu; — presiedintii sub-comiteteloru se se indetoresca că toti membrii se se presentedie, și sub tradarea causei nationale se nu se desbine.

2. Dupa ce s'a studiatu caracterulu și intentiunea partideloru magiare, se se pacteze cu guvernamentalii, se se pretinda că 2 vice-notari, 4 judi procesuali, presiedintele de la sedri'a orfanale, diumetate d'in asessorii dela sedri'orfanale, precum și diumetate d'intre ampioiatii de manipuliune de la comitatu și de la sedri'a orfanale se fia romani; apoi unu jude procesualu (celu d'in Teaca) se fia saau, — éra vice-comitele, protonotariulu, unu vice-notariu, diumetate d'intre asessorii de la sedri'a orfanale, și diumetate d'intre ampioiatii de manipuliune de la comitatu și dela sedri'a orfanale se fia ungerii.

3.) Comitetulu, respective Ungurii, cu cari se pacteza, se primesca pentru tote posturile pactate numai pre acci romani, pre cari i va desemná partid'a nationale romana, respective comitetulu centralu d'in Clusiu, care sub nice unu pretestu nu va recomandá renegati cá Trutza, Romantia și alții asemenea lor, ci omeni demni, cu cari romanii se nu pota avé rusfne.

4.) Comitetulu centralu se alege 3 membrii resoluti spre a pactá și pretind, esi d'in aceea pretensiune se nu conceda neci una iota.

5.) In casu daca acésta propunere nu s'ar' primí d'in partea comitelui supremu și a Ungurilor, comitetulu centralu, — impreuna cu toti romanii, pãna la celu d'in urma, se votiseze cu a l b a, cá-ci comitele supremu impreuna cu Ungurii si asié voru candidá si votisá pre vre-o cáti-va renegati, cu cari voru a ni scote ochii.

6.) Despre consultãrile, respective despre decisiunile romaniloru in comitetulu centralu se se duca protocolu, si acelu protocolu se se subscria de toti Romanii, cá astu-feliu cei lesne credietori se fia obligati in scrisu pentru partinirea causei nostre nationale.

In ser'a de 26. dec. 1871. la 8 ore s'a tienutu una conferintia preliminară in casin'a romana, cu care ocașiune s'a debatutu necesitatea de a se infintia și organiza comitetulu centralu cu resiedintia in Clusiu, impreuna cu sub-comitetele pentru afacerile nationale, și apoi prefigundu-se conferintia plenaria pre 27. dec. demaneti'a la 8 ore, ne amu despartitu.

In 27. la 8 ore inainte de media-di intru adeveru s'au presentatu preste 50 membrii și s'a decisu esmiterea unei comisiunii de a merge spre a pipai pulsulu partitulu magiaru, și in specie alu partitulu guvernamentalu, prefigundu-se continuarea siediintei pre dupa media-di la 3 ore.

Intrundu-se dupa media-di conferintia plenaria, Iosifu Popu a referatu in numele comisiunii sciricinde, că ea a fostu la mai multi capi si partidei magiare, și in specie la Dluu fostu jude supremu Paulu Macskási și s'a convinsu, că ungerii sunt cu totii aplecati de a implini dorintiele romaniloru, și Paulu Macskási s'ar' fi esprimat, in numele partidei guvernamentale, pentru 3 judi procesuali, pentru procurorulu admi-

nistratoriu, pentru presidiulu la sedri'a orfanale, pentru unu asessoru la sedri'a orfanale și pentru unu vice-notariu comitatensu de romanu.

La acést'a s'a radicațu Dlu Greg. Vitezu și au d'fau cu tota resolutiunea, că d'insulu, de-si nu e auguru, profetieza fara cea mai mica reserva, că romanii in 48 ore voru fi insielati d'in partea ungeriloru, și in specie d'in partea guvernamentaliloru d'in comitatu Clusiuului, cá-ci magiarii observa principalulu moto: „d e v e r b i s q u a n t u m v i s, d e f a c t o n i h i l”, pentru aceea a rogatu pre conducutorii romaniloru, și in specie pre acei-a cari au luat asupr'a-li sarcin'a de a pactá cu guvernamentalii, cá se nu se lasse a fi sedusi, ci d'in contr'a se bine voiesca a remané pre langa postulatu romaniloru esprimat in propunerea de sub punctele 2, 3, și 5., repetitu in protocolulu conferintiei plenarie, d'in contr'a ne tragemu de la afacerile organizaári comitatense.

Acésta vorbire resoluta a dlui Greg. Vitezu, impreunata cu una profetie, s'a ascultat si primitu d'in partea conferintei romane cu ore-si care zimbire, și pote togmai cu condamnare considerandu-se de esa gerata! — bine!

Dupa Vitezu s'a sculat Dlu protopopu Gabrielu Popu, presiedintele conferintiei romane, și a facutu cunoscutu conferintiei urmatoriulu casu: Dlu Paulu Macskási, jude supremu, a fostu in persona la Dsa dlu protopopu Gabrielu Popu, invitandu-lu in numele comitelui supremu, cá conferintia romana se statoresca list'a ampioiatiloru romani, și pre 5 ore se o tramita prin o deputatiune la Dlu comite supremu spre a pactá, — și propune statorirea acelui conspectu, — precum si alegerea deputatiunii, carea se-lu duca la Dlu comite supremu cont. Eszterházy, și carea se pactedie și se se intielega cu parti'a guvernamentale.

Astu-feliu sub conducerea Dluu protopopu G. Popu s'a alesu una comisiune statatoria d'in 4 membri, anume: Domnii Iosifu Popu, Vaida, Trombitasiu și Ionu Hosszu protopopu onorariu.

Totu-una-data s'a mai alesu o alta comisiune statatoria d'in alti 5 membri, care pãna la intorcerea deputatiunii pactatorie se statoresca și concipiendie programulu, pre bas'a carui-a are a se organiza și constitui comitetulu centralu, impreuna cu sub-comitetulu partitulu nationalu romanu d'in comitatu Clusiuului.

La intrepunerea lui Gregoriu Vitezu, conspectulu specialu alu aspirantiloru nu s'a compusu, ci deputatiunea pactatoria s'a plenipotentiatu a pactá numai și numai despre principiu in sensulu puncteloru 2, 3, 4, 5, ce'a ce statorindu-se, comitetulu centralu va recomandá pentru posturile ocupade de romani persone cu cari romanii in tota privint'a nu voru fi siliti a se rusina.

Cu acést'a conferintia s'a suspinsu pre unu tempu de 2 ore; deputatiunea pactatoria, sub conducerea Dluu protopopu Gabrielu Popu, s'a dusu, la 5 ore, la Comitele supremu, éra comisiunea pentru statorirea și concipiendie programulu, sub presiedintia dlui jude singulariu Darabanta, s'au intrunitu și a concipiatu programulu.

La 7 ore, reintorcundu-se deputatiunea pactatoria de la Dlu comite supremu, éra comisiunea sub presidiulu dlui jude singulariu Darabantu, fiindu gat'a cu concipiendie programulu, conferintia s'a redeschisu de nou.

Mai antãiu dlu protopopu, cá presiedintele deputatiunii pactatorie, a provocatu pre dlu Iosifu Popu a raportá despre resultatulu, care ni-a comunicatu, cá deputatiunea nostra pactatoria, esmissa la provocarea dlui comite supremu prin judele supremu Paulu Macskási, cum s'a aretatu mai susu, neci n'a fostu primita de dlu comite supremu conte Colom. Eszterházy, ci a fostu fericita a vorbi ce-va-si numai cu dlu jude supremu Macskási, și cu servitorulu presidiulu; in fine dlu Ios. Popu a mai raportatu, cá insinuandu-se separtu, dlu comite supremu s'a iuduratu a-i dice in dulcea limba a ungeriloru:

„Die Ios. Popu, vina mane demaneti'a la 9 ore, dupa respunsu.”

La acestes Vitezu a d'fau bravo! lucrurile mergu de minune bine! éra dlu jude singulariu Darabantu cu ore-sicare ingrigire a provocatu conferintia cá se nu conceda, cá dlu Ios. Popu se merge singuru dupa acestu respunsu, ci impreuna cu intreg'a deputatiune.

Ce s'a decisu nu sciu, cá-ci am fostu espusu intru unu stadiu de perplexitate; si cum nu, candu vedemu ne-marginit'a impertinentia a dloru guvernamentali. Destulucá dlu Ios. Popu, singuru ori cu alții, au fostu insarcinatu a merge la dlu comite supremu in 28 dec. 1871, demaneti'a la 9 ore, dupa respunsu, despre ce dlu Popu neci ni-au mai referatu.

Dupa ace'a a urmatu desbaterea asupr'a programulu, pre bas'a carui-a s'a constituitu comitetulu centralu pentru afacerile partitulu nationalu, s'a primitu cu putienu adaugere, s'a inscrisu in protocolu, recititu și subscrisu de toti romanii de facia, cá reprezentanti alesi ai poporulu pentru comitetulu comitatensu; și cu acést'a s'a inchiaiatu diu'a de 27. dec. 1871.

(Finea va urmá.)

VARIETATI.

*(Minuna tu). Unu membru alu teatrulu d'in Clusiu, diletantulu Aless. Erdélyi, s'a allesu de protocolistulu alu comitatulu Solnoculu-interioru; respectivulu comediantu si-a si luat remasu bunu de la collegii sei comedianti d'in Clusiu și a pornitu la cei-a-lalti collige d'in Solnocu.

*(Premiu de 400.). Ministerulu de agricultura, industria și comerciulu a publicatu unu premiu de 400 fl. pentru unu „Manualu despre intrebuintiarea gunoiului,”; pãna acum au sositu 6 lucrãri, cari s'au si predatu comisiunii censoratorie. Anevoia credemu se fia vre-un'a romana, fiindu că despre scriere romana tace cronic'a.

*(Russia) d'incolo de muntele Uralu bate si freca la popore; Russi'a d'incoce nu mai inceta de toastele. Mai de-una-di tiarulu toastã pentru cei d'in Berolinu, acum consululu Ignatieff pentru sultanu; celui-a i linguiscesce, pre acestu-a lu-molcomesce, dar' „in veritate” pre ambii vré se-i imbete; dar' pre cei-a-lalti? de acesti-a pucinu lu-dore capulu.

*(Recrutarea) pentru annulu currinte, d'in caus'a, că drumurile sunt forte rele și stricate, s'a amenatu de pre lun'a fauru pre 15. aprilie. (Candu drumurile sunt si mai rele și fara aceea se pornesce plugariulu la lucrurile campului.)

*(Cursulu de pesieleru.) Dupa cum se vede d'in conspectulu statiunii principale telegrafice d'in Pesta, in annulu 1870 ar. depesieleru s'a urcatu la summ'a de 977,618, cu unu venitu de 197,838 fl. 79 cr.; in an. 1871 inse la 1,360,350 depesie cu unu venitu de 216,426 fl. 29 cr.; resulta deci, d'in assemenare, unu plus de 382,741 depesie si 18,587 fl. 50 cr.

*(Unu copilu mortu furatu) In d'ilele trecute a venitu unu plugariu la tergu lu d'in Dobritiãu și a adusu pousine unu copilu micu allu seu reu morbosu, cá se-lu arete mediciloru, pre drumu inse copilulu a moritu. Plugariulu l'a bagatu in unu sacu și l'a lasatu in carrulu seu d'in piatia, pãna candu va tocmá unu sicriu pentru mortu. Venindu la caru inderetru n'a mai aflatu neci sacu neci mortu, — s'au fostu furatu.

Sciri electrice.

Zagrabia, 12. ian. Partia nationala a candidat pre Ionu Mazuranics, fostu cancelaru de curte, și acum deputatu din Bellovaru, de presiedinte alu dietei.

Viena, 13. ian. Legea adusa de diet'a carintiana, pentru a introduce in tote scolele Carintiei limba slovena de limba instructiunei, nu s'a sanctionatu.

Roma, 15. ian. Se vorbesce cu multa securitate despre schimbarea corpului diplomaticu de aici; se d'fca, cá Ratazzi va veni in loculu lui Nigra.

Zagrabia, 15. ian. Diet'a Croatiei s'a deschiau asta-di serbatoresce de banulu Bedekovics; una deputatiune de ablegati lu-a petrecutu pãna in dieta, unde fũ primitu cu acclamatiuni entusiasitice d'in partea numerosulu poporu adunatu.

Innante de tote s'a cetitu rescriptulu convocatoriu, adressatu banului, care suna astfelu:

Acceptandu propunerea vostra pentru convocarea dietei regatelor nostre Croati'a, Slavoni'a și Dalmati'a pre 1 iuniu 1871 in capital'a tierci Zagrabia, ve impotemicimu cá dupa cetirea rescriptulu nostru aici alaturatu și indreptatu cátra diet'a numiteloru regate, se deschideti acésta dieta in numele nostru. Viena, in 31. martie, 1871.

Dupa acea urmã cetirea rescriptulu pentru deschidere, care sura:

Dupa ce amu inchiaiatu prin locutienetoriulu nostru in 8 ian. 1871. diu'a espirarii periodulu legelativu de trei ani, diet'a regatelor Croati'a, Slavoni'a și Dalmati'ai conchiãmata pentru anii 1868/70, ne-amu aflatu aplecati, in intiellesulu art. II. d'in 1870 a convocá diet'a croato-slavona-dalmatina pre 1 iuniu 1871 in capital'a tierci și prin acésta declarãmu diet'a de deschisa. Viena, in 31 Martie, 1871.

Franciscu Iosifu, m. p.

Conte Petru Pejacsevich, m. p.

Colomanu Bedekovics, m. p.

Respunsuri. Dlu Ionu Metianu protop. in Zernesci: Rectificarea ceruta este cu totul in regula si am publicã-o prea-bucuros, daca D. Puscariu n'ar fi facutu-o chiaru si relativu la pasulu ce atinse person'a DV. deci ve rogãmu ca se ne scusati daca prin acesta impregiurãre ne credemu dispensati de una detorintia, ce d'altmintrea cu placere am plini-o.

Dlu Gr... in Teaca: Nu intiellegemu unde tientesce adr. desch. ? ar' fi mai potrivit a se face la intiellesu pentru ca opiniunea publica se se pota enuncia a supr'a cestiunii, fia de natura politica, fia besericesca.

Propriet., edit. si red. respundiet.: ALES. ROMANU